

Die Terminologie der Fischersprache von Grau d'Agde, Tübingen, 1934; Deanović, l. c.), prov. *tounairo* en el famós episodi del *Calendau* («sus la *tounairo* cant v, 37.2).

Faria vergonya el menyspreu de la fonètica que traïx desimboltament *AlcM* en pretendre que el cat. *tonaira* és manllevat de l'it., si no ens recordéssim de llur fòbia per al mossarabisme, i la italomania en què tan sovint cauen. Com és natural, essent les almadraves cosa molt més abundosa i productiva des de Tarragona cap al Sud, la forma mossàrab s'ha propagat fins al Cap de Creus. Allí forma part de la toponímia arrelada. Sè *tunàirə* a l'Illa S'Encalladora: ja en els llibres de Senyes del segle passat: «Sa Badia de Sa Tonaira veient el Pix de Cala-Ferriol per Sa Tonaira, damunt el Noraix de S'Encalladora».

A les Pitiüses, en canvi, hi ha el masculí *Es Tonaire*, que reflecteix un masculí neutre mossàr. RETE *THUNNARIUM > *tonairə*. Eiv. «*tunayre*: almadravilla», Pérez Cabrero; en Es Bol de Seclet, prop de La Penya d'Eivissa, hi ha «un *tunàirə* que hi pesquen tonyines»; a Formentera m'ensenyen el *tunàirə* «on pescam *tujina*, xirvi, emperadors i búfalos» (1963).

Per al compost *tintorera*, probablement THUNNUS TAURARIA (o TUBERARIA), veg. TAURÓ.

Top, V. *talp* i *topar*

TOPAR, de l'onomatopeia TOP, que expressa una xocada brusca. □ 1.ª doc.: S. xv.

Com a mot expressiu, familiar i de creació onomatopeica apareix tard en la documentació disponible; és segur que ja s'usava molt abans, quan el divulgador dantesc Andreu Febrer se'n serví per donar idea del que diu l'Alighieri, en un episodi de l'*Inferno*, quan el centaure Chiron encarrega a Nessos que guiï el poeta, i el seu mestre, de manera que si es troben amb un escamot de centaures no els privi el pas: «Chiron --- a Nesso: —Torna, e si li guida, / e fa cansat ['apartat del pas'] s'altra schiera v' *intoppa*»; on casualment es podia deixar les rimes [gro(p)pa, po(p)pa] i el metre sense gaire canvi ni fer violència a la llengua: «e síls guida, / e fa lunyar sí altra esquera-us *topa*»: almenys pel que fa a *topa*, amb poca diferència de canvi en l'ús i forma, li donava el mot en forma catalana.

Els lexicògrafs cat. no curaren de donar-nos testimoni d'aquest verb fins a Lacav.; encara que Lacav. en dóna un assenyalament molt parcial (i àdhuc no del tot fiable) pel fet de no donar-ne sinó usos en què concorria amb *encontrar*: com que indirectament el separa d'aquest, en no indicar la sinonímia en les frases restants, els testimonis que en dóna són acceptables: «Io he també *topat* a un home que desijava semblar a Xenofon: si vós exiu, vós lo *topareu* --- o vos *topard*; vos encontro oportunament, vos *topo* a propòsit; temo que ells no cregan això mateix: tantes són les coses verosímils que se *encontran* o *se topan*»; Belv.: «intr., els moltons o altres animals --- *topetar* --- vertices vel capita impingere; tropressar una cosa ab altre; encon-

trar, *topar*, aliquid offendere».

Per què no hem de reconèixer que els lexicògrafs no ens hem preocupat gaire de cercar, en text vell i datable, frases com «dos barcas --- *toparen* ab dos bergantins carregats de lenyam --- y pelearen» Sölller, a. 1561, tot i que certament hauria estat fàcil.

Les dades literàries, en veritat, bastaven. És bàsica l'acc. 'xocar, pegar contra', que pot ser intr.: «--- Els prats clapegen ---; dues vaques corrent rabentes me passen per davant ---, ne veig córrer a colles ---, altres que les esperen --- preparades a rebre llur embat: el cap baix, les banyes enlaire, *topen* els amples fronts volent-se aterrar», Massó T. (*Croquis P.* 1, 20); «en aquestes vaig sentir una gran fressa --- un bleixar monstruós --- que ens envaïa: no esclata, creix, atabala i retruny més de pressa en el cervell la roncadera d'una tora esbornejada que ve a *topar* amb la nostra orella», Ruyra (*Rem de 34 = Pinya de R.* II, 110); «*Topant* de cap en una i altra soca, / caminant d'esma pel camí de l'aigua / --- / orfe de llum sota del sol que crema / ---», Maragall, *La Vaca Cega*.

Ref.: «esquitxoteig que enlota lo cel diluiviant / --- / lleons, caymans y boes ab óssos blancs *se topan*, / ensemps ab llurs montanyes de glas y de verdor, / ab elles grans onades pel camp del mar galopan / ---», *Atl.* VI, 57a.

I atenuant-se el sentit, tal com s'esdevingué amb *encontrar-se*, és simplement 'trobar-se (amb algú o coses que es mouen)': «No 'en feia comptes d'anar-hi enguany a les trescolades de Son Torrella, però el dijous --- me vaig *topar* dins el mercat d'Inca amb l'amo 'n Rafel, y me va dir: —Tiré, vina --- per ventura serà es darrer any que 'n farem de vi ---», JnRosselló (*Manyoc*, 148.1); «amb tot i dur bona son, el desvetllava 'l més petit soroll --- se disposava a aclucar els ulls, quan se va *topar* amb l'Andreuet, que li encarava 'l fanalet: ja era hora!», Massó T. (*Croquis* I, 74.16).

En altres formes, es tracta d'usos menys generals, més afavorits ací o allà. La darrera acc. es pot tornar transitiva, cosa més freqüent o accentuada en els mallorquins: «Era una jove tan gentil / --- / però ben poc ella es mostrava / per vila o camps entre el jove, / des que dos ulls, com de serpent, / pertot arreu sempre *topava*. / Pobra innocent! D'un poderós / l'amor cruel la perseguia / ---», «Lo que li manca de llum / bé ho té de clar sa innocència / --- / Com ella no sap lo que és / veure aquest món, no ho ansia / --- / —Tal volta, sí tingués ulls / —diu la cega conformada— / hauria *topat* esculls / de què ara estic preservada», Costa (*El Pou de l'Amada*, v. 12; *Candor*, v. 23: *IdOr* xxv, 93, 86).

La construcció reflexiva pot tendir a expressar la idea de 'trobar-se algú en tal o tal condició', cosa que, segons sembla, ja apuntava en el vell parlar barceloní i es va marcar més en l'ús valencià. En l'origen la noció de lloc no s'esfumava del tot «El sol del amor --- imperava en son sí ---. —Ja ho veu! —afegí la Pepa, singlotejant --- En Manel --- repregué ab més calma: —Com a mi! També ane mi m'ha tocat la meva: el *topar-me* en aquest lloc ho diu bé prou --- Ja faria dos